

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی

ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

دکتر فریبا حنیفی^۱، مهدیه گل محمدی^۲

چکیده

هدف از انجام این تحقیق مقایسه معیارهای ازدواج دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی دوره کارشناسی ارشد در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ بوده است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن شامل ۵۹۵ نفر تمامی دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن بود که در سال ۹۱-۹۲ مشغول به تحصیل بودند. بر مبنای جدول کرجسی و مورگان تعداد ۲۳۳ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شد و برای اینکار از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبقه‌ای نسبی استفاده شد و با احتمال ۱۰٪ افت آزمودنی تعداد ۲۵۶ پرسش‌نامه توزیع و در نهایت ۲۳۳ پرسش‌نامه کامل جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شد. پرسش‌نامه این پژوهش محقق ساخته بود و از نظر روایی، مورد نظر سنجی ۱۰ نفر از صاحب‌نظران قرار گرفت. پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ عدد ۰/۸۲۳ محاسبه و تأیید شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی از طریق نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد: بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به معیارهای ازدواج، شامل تحصیلات عالی، اخلاق نیکو، اعتقادات مذهبی، تفاوت وجود ندارد. اما دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر بر وضعیت اقتصادی همسر به عنوان معیار مناسب تأکید داشته‌اند و برعکس دانشجویان دختر بیشتر بر تشابه فرهنگی به عنوان معیار مناسب تأکید داشته‌اند. هم‌چنین بین میانگین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای ازدواج تفاوت وجود دارد و کمترین میانگین متعلق به دانشجویان رشته تاریخ و

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن. گروه علوم تربیتی، رودهن. ایران

^۲ کارشناس ارشد مدیریت آموزشی و دانش‌آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

فلسفه آموزش و پرورش و بیشترین میانگین مربوط به دانشجویان رشته مدیریت آموزشی است و در نهایت دانشجویان متأهل بیش از دانشجویان مجرد بر معیارهای ارائه شده تاکید دارند.

کلمات کلیدی: معیارهای ازدواج، دانشجویان، رشته‌های علوم تربیتی، کارشناسی ارشد

مبانی نظری

پایه‌های اساسی خانواده را پیوند مقدس و سنت دیرینه ای تشکیل می دهد که در آن زن و مرد براساس یک تعهد قانونی، شرعی، اجتماعی، عاطفی پیمان می بندند. این رابطه فقط به منظور ارضای تمایلات آنی نیست بلکه زندگی آینده و خوشبختی زن و مرد و کودکان آنها براساس این پیوند روی می دهد و بهداشت روانی نسل‌های جامعه درگرو تامین بهداشت روانی خانواده است. بنابراین، برای تشکیل یک خانواده خوب بی شک انتخاب زن یا شوهر شایسته امر مهمی تلقی می شود. لازمه ی ایجاد علاقه بین زن و مرد و نیز همسازی و همراهی در طول زندگی مشترک، تناسب علایق و عقاید طرفین می باشد. واضح است این امر همیشه موفقیت آمیز نیست و انتخاب صحیح همسری با نگرش‌ها و ارزش‌های مشابه سخت و کمتر امکان پذیر است (حناچی، ۱۳۹۱، ص ۲۴).

برای تشکیل خانواده، یکی از مسایل بسیار مهم در توسعه ابعاد مختلف زندگی انسان ازدواج است، ازدواج قراردادی رسمی برای پذیرش یک تعهد متقابل جهت زندگی خانوادگی است که آدمی در سایه آن در مسیر معین و شناخته شده‌ای از زندگی قرار می‌گیرد. این قرارداد با رضایت و خواسته‌ای طرفین بر مبنای آزادی کامل دو طرف منعقد شده و در سایه آن روابطی بس نزدیک بین آن دو پدید می‌آید زن و مرد در سایه ازدواجی مشروع مکمل یکدیگر می‌شوند و هر کدام می‌توانند طریق سعادت‌مندان‌های را در پیش گیرند (آریانپور، ۱۳۷۸). نقایص خود را در ارتباط با یکدیگر رفع کنند، دلداری و آرامش بخش یکدیگر باشند، در تنگناها و رفع مسایل و مشکلات پناه یکدیگر باشند از طرف دیگر گفته می‌شود که ازدواج سبب دوام و پایداری نسل است، دوام و بقای بشر به آن وصل شده است. این قانون نظام آفرینش است و بر کل هستی حاکم است، ازدواج از ضروریات زندگی انسان به شمار می‌آید و هدفها و نیازهای بی شماری را تأمین می‌کند، هر جوانی طبعاً به ازدواج و تشکیل خانواده علاقه دارد و نیازهای درونی او را در اقدام به آن دعوت می‌کند و باید هر چه زودتر خواسته‌های طبیعی خود را اجابت کند و کانون خانواده را برقرار سازد (بیابانگرد، ۱۳۸۳).

به عبارت دیگر ازدواج^۱، اولین گام یک فرد، برای ایجاد و تکوین زندگی مشترک با فردی از جنس مخالف است. چنانچه این گام در زمان مناسب و به شکل صحیح و سنجیده برداشته شود، کارکردهای مناسب آن در طول زندگی مشترک هویدا خواهد شد. (جنادله و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۹).

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۸۹

ازدواج و تشکیل خانواده یکی از حساس‌ترین تصمیمات دوران زندگی است که اقدام به آن نیاز به بررسی، دقت، هوشیاری و مشورت با افراد با تجربه را دارد، چرا که غفلت و اشتباه در این زمینه یک عمر پشیمانی را به دنبال خواهد داشت (عسکری، ۱۳۸۰، ص ۱۹). این اقدامات برای انتخاب همسری صالح و شایسته است که یکی از بزرگترین نعمت‌های الهی می‌باشد و این نعمت بزرگ، عامل سعادت خانواده‌ها و مایه پیشرفت در امور مختلف و آرامش دل‌ها و پرورش صحیح فرزندان و پاک‌ی نسل می‌گردد (بابازاده، ۱۳۷۰، ص ۱۴۱).

در ازدواج موضوع‌های بسیاری وجود دارد که در هر جامعه بر پایه اعتقادات فرهنگی آن جامعه استوار است اما آنچه مسلم است این است که از دیدگاه‌های روانی عوامل موجود در زن و مرد به گونه‌ای است که در همه فرهنگ‌ها به یک میزان مورد نظر و توجه قرار دارد (عسکری، ۱۳۸۰، ص ۱۸۷).

برخی کارشناسان معتقدند که اشتیاق و تمایل به ازدواج و انتخاب همسر، نه تنها با محرک‌های تکاملی جهت تولید نسل، مواد شیمیایی مغز یا نیازهای اجتماعی بلکه تا حد بسیاری با آنچه زیگموند فروید^۱ آن را "مجموعه ادیبوس" نامیده است، تعیین می‌شوند. مطابق نظریه فروید و همکارانش، روابط اولیه یک مرد با والدینش به ویژه مادرش بر انتخاب همسر در سطحی قوی، و نیمه خودآگاه اثر می‌گذارد (وایدل^۲، به نقل از سعیدنیا، ۱۳۸۴، ص ۲۷).

در تبیین اهمیت ازدواج لازم به ذکر است که ازدواج یکی از پدیده‌های رایج در تمامی جوامع انسانی و در تمام دوران بشر بوده و تا زمانی که حمایت وجود دارد، ادامه خواهد یافت. تمام انسان‌ها صرف نظر از دلایل و نیاتشان برای ازدواج با این امید زندگی مشترک خود را آغاز می‌کنند که بتوانند به آرامش و سعادت واقعی دست یابند، اما متأسفانه تمام ازدواج‌ها به دلایل مختلفی تا آخر عمر همسران تداوم نمی‌یابند و آنهایی که ادامه می‌یابند دلیلی بر خوشبختی، سعادت و رضایت طرفین از زندگی مشترکشان نیست، در واقع بسیاری از همسران سال‌های متمادی در کنار هم زندگی می‌کنند بدون آن که کمترین احساس لذت و رضایتی را از زندگی مشترکشان داشته باشند. این در حالی است که اگر زن و مرد قبل از ازدواج با یکدیگر توافق و تفاهم بیشتری داشته باشند، امکان سازگاری بعدی بیشتر می‌شود (حسن زاده، ۱۳۹۰، ص ۱۱۲). در این راستا لولویی و صالح آبادی (۱۳۸۷) با انجام تحقیقی دریافتند که ازدواج در افزایش سازگاری اجتماعی، حمایت اجتماعی موثر است و از خیلی از انحراف‌ها پیشگیری می‌کند و ازدواج در دست باعث افزایش سلامت روان افراد شده و آنها را در برابر خیلی از مشکلات حمایت می‌کند.

قطعی است که اگر جوانان در انتخاب همسر خود معیارهای معینی را مد نظر قرار دهند و در هنگام انتخاب همسر با حساسیت به آن‌ها توجه نمایند و سپس به طور عقلانی و بدون درگیر نمودن احساسات خود، چنانچه این معیارها تا حدی در طرفین مشابه بود، با یکدیگر ازدواج کنند، ازدواج‌های موفق‌تری خواهند داشت. از جمله

^۱ sigmund freud

^۲ Wide

مهم‌ترین معیارهای ازدواج عبارتند از: پیراستگی، رفتار و عادات مشترک، اعتقادات مذهبی و فرهنگ مشترک، تحصیلات دانشگاهی، موقعیت و طبقه اجتماعی و اقتصادی همگون و موارد دیگر. از طرف دیگر، یکی از عوامل کلیدی خانواده به عنوان هسته اصلی کلیه اجتماعات بشری، غریزه جنسی است که خود نوعی کشش دلیزیر بوده و به ازدواج کشانده می‌شود. خداوند انسان را آفریده و برای رسیدن به آرامش و تداوم بقای نوع نسل بشر، غریزه جنسی را در درونش قرار داد. در دنیای معاصر فهم آگاهانه غریزه جنسی اهمیت بسزایی دارد و در نهایت انجام تحقیقات گوناگون بیانگر اهمیت ویژه این امر در خانواده است (حنایی و مقصودی، ۱۳۹۱، ص ۳۳). در این راستا یکی از انگیزه‌های مهم برای ایجاد رابطه با جنس مخالف، پاسخ‌گویی به نیازهای روانی، عاطفی و عزیزی است. یعنی ساختار وجودی انسان به گونه‌ای است که جوان در مقطعی از زندگی به طور جدی احساس می‌کند تلاطم و التهاب درونی‌اش تنها با گفتگو، معاشرت، هم‌نشینی و ایجاد رابطه با جنس مخالف آرام می‌گیرد. بنابه دستور شرع مقدس، پاسخ‌گویی به نیازهای عاطفی و غریزی و تمایل و گرایش درونی به جنس مخالف، تنها و تنها باید با ازدواج تأمین شود و بدون عقد قرارداد ازدواج بین دختر و پسر، هرگونه ارتباط جدی، انس، صمیمیت، معاشرت نادرست و گناه تلقی می‌شود (حورایی، ۱۳۹۰، ص ۹).

بر اساس یافته‌های پژوهشی مبنی بر اینکه بررسی معیارهای قبل از ازدواج منجر به پدید آمدن یک پیوند سالم می‌گردد و با توجه به نمونه پژوهشی و با در نظر گرفتن این مسئله که بالا رفتن سن (تا حد لازم) و تحصیلات، افراد را برای ازدواج به بلوغ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی نزدیک می‌کند و به نظر می‌رسد که شناخت معیارهای ازدواج و بررسی آن‌ها و در نتیجه اولویت‌بندی و انتخاب معیارهای حقیقی می‌تواند منجر به ازدواج‌هایی موفق گردد که این مهم را می‌توان از طریق تبلیغات سازنده و گسترش مراکز مشاوره قبل از ازدواج ویژه جوانان در آستانه ازدواج در کشور به عنوان یکی از گام‌های اساسی در تحقق اصول بهداشت روان و پدید آمدن یک کانون گرم و سالم بر اساس معیارهای صحیح ایجاد و ترویج نمود.

از طرف دیگر، ازدواج همواره مساله‌ای نو بوده و هرگز کهنه نشده و نمی‌شود زیرا در دهه‌های مختلف کیفیت زندگی‌ها و رویکردهای توجه به آن متفاوت است. ملاک‌های انتخاب همسر، تفاهم در دو بعد درباره افراد مختلف، متفاوت است. بعد فردی و بعد خانوادگی زندگی درباره هر فرد ماهیت خاص خود را دارد.

پژوهش‌های متعددی در زمینه عوامل موثر طلاق نشان دهنده آن است که، آثار و عوارض منفی جسمی، روانی، اخلاقی و اجتماعی طلاق برای مردان و زنان مطلقه، فرزندان طلاق و اجتماع می‌باشد. اکثر بررسی‌های انجام شده، از رابطه بین طلاق یا اعتیاد، جرم و بزهکاری، روان پریشی، عدم تعادل شخصیتی، مسایل آموزشی و تربیتی، خودکشی و یا جامعه ستیزی و نظایر آن حکایت می‌کنند (حنایی، ۱۳۹۱، ص ۲۵). زن و مرد به دلایل مختلف از جمله: شناخت ناکافی از یکدیگر، انتظارات و توقعات غیر واقعی از ازدواج و همسر، مشکلات اقتصادی و اجتماعی و اخلاقی، مسائل و مشکلات بسیاری را در زندگی زناشویی و روابط نزدیک با یکدیگر تجربه می‌کنند (حنایی، ۱۳۹۱، ص ۲۵). رابطه بین بی‌ثباتی شغل، به خصوص بیکاری و

رضایت زناشویی و زندگی خانوادگی رابطه قوی دارد. افراد بیکار میزان کمتری از تفاهم، ارتباط و نظم در روابط خانوادگی و به طور کلی روابط تنش زاتری با همسر خود دارند. علاوه بر این شوهران بیکار کمتر مورد حمایت همسر خود قرار می‌گیرند، بیشتر جر و بحث دارند و انسجام خانوادگی کمتری دارند (واید انوف، ۱۹۹۰، به نقل از حناچی، ۱۳۹۱، ص ۲۵).

هرگاه به جوانی گفته شود چرا ازدواج نمی‌کنی فوراً و بی‌درنگ مشکلات و موانع ازدواج را پیش می‌کشد و اولین مشکلی را که مطرح می‌کند فقر و مسائل مالی و اقتصادی است و مشکلات دیگری نیز مهم می‌باشند که از دیدگاه افراد مختلف متفاوت می‌باشند و با توجه به این که ازدواج یک امر ساده و یک نیاز طبیعی است که زن و مرد به یکدیگر دارند دو رکن اصلی ازدواج زن و مرد هستند که در خطبه عقد، پیمان زندگی مشترک می‌بندند که در اداره زندگی تشریک مساعی نمایند و تا پایان امر نسبت به یکدیگر وفادار باشند و مرد به مقدار امکاناتش چیزی یا مبلغی را به عنوان اقدام و نشانه صداقت، تقدیم همسرش می‌نماید که (مهر و صدق) نامیده می‌شود اصل ازدواج همین امر ساده و بی‌تشریفات است و باید مانند سایر نیازهای طبیعی بدون تکلف انجام گیرد (محمدی اشتهاردی، ۱۳۷۹) و لیکن متأسفانه این حقیقت ساده از مسیر بی‌آلایش خود خارج و به یک سری آداب و رسوم و تجملات و توقعات غیر ضروری و دست و پاگیر مبدل گشته و مشکلات و موانع بسیاری را بر سر راه ازدواج و انتخاب همسر برای جوانان به وجود آورده است. ریشه اکثر موانع قید و بندهای غیر ضروری و غیر شرعی است که نیاز به یک اقدام همگانی جهت برطرف نمودن آنها دارد. مشکلاتی که بر سر راه این امر قرار دارند دو دسته‌اند که عبارتند از:

الف) مشکلات ساختگی که انسان‌ها آفریده‌اند: این مشکلات ناشی از نحوه نگرش جوانان و والدین آنها به موضوع ازدواج است. اگر در ازدواج و انتخاب همسر، معیار اسلام ناب محمدی باشد اکثر یا همه این مشکلات وجود نخواهد داشت. از جمله مشکلات ساختگی که خلاف اسلام، عقل و فطرت انسانی است فرج‌های اخلاقی و تشریفات دست و پاگیر است. در موارد زیادی عادات و آداب و رسوم جاهلیت به قدری در جامعه گسترش یافته است که جای تأسف دارد. این زنجیره‌های اسارت آور دست و پاگیر متأسفانه در حال گسترش است. بالا رفتن میزان مهریه‌ها آن هم به اسم اسلام، مثلاً به نیت ۱۲۴ هزار پیامبر الهی ۱۲۴ هزار سکه تمام بهار آزادی، جهیزیه‌های مفصل از قبیل فرش‌های گران قیمت، سرویس طلا، گرفتن مراسم عقد و عروسی در تالارهای مجهز و سایر خرج‌های سنگین از هر دو طرف، چشم و هم چشمی‌هایی که موجب افزایش حسد و غرور می‌شود... همه و همه مشکلات ساختگی است که روز به روز در حال افزایش است و تا زمانی که تجدید نظر اساسی در نگرش‌ها و دیدگاه‌ها ایجاد نشود و به طرف اسلام ناب محمدی روی نیاورند، نه تنها از آنها کاسته نمی‌شود بلکه هر لحظه دچار گرفتاری‌های جدید خواهند شد و امر ازدواج جوانان با مشکلات بیشتری روبه‌رو خواهد نمود (اسماعیل تبار، ۱۳۸۳).

ب) مشکلات حقیقی: این مشکلات از گذشته وجود داشته و با گسترش جوامع امروزی و افزایش امکانات و گوناگون شدن دیدگاه‌ها روز به روز بر تعداد آنها افزوده شده است. عمده‌ترین این مشکلات عبارتند از

مسئله انتخاب همسر، مشکلات مالی و اقتصادی، بیکاری و بی درآمدی جوانان، مسکن و هزینه‌های سرسام آور و رهن و اجاره و کرایه منزل، فاصله‌های طبقاتی در جامعه و...

با این مشکلات باید دو نوع برخورد داشت: الف) چاره اندیشی و تدوین برنامه‌ها و راه حل‌های دراز مدت: راه حل‌های دراز مدت بیشتر مربوط به مسئولان مملکت، مصلحان و اندیشمندان، عقلای قوم و مربیان جامعه است که باید بر کل جامعه و اصلاح آن چاره اندیشی کنند که جهت اقدامات حمایتی دولت برای برطرف نمودن موانع و مشکلات ازدواج جوانان راه کارهایی پیشنهاد می‌گردد که عبارتند از: تسهیل در پرداخت وام‌های ازدواج و مسکن برای جوانان آماده ازدواج و گسترش خوابگاه‌های دانشجویان متأهل، ب) چاره اندیشی و تدوین برنامه‌هایی با راه حل‌های کوتاه مدت: راه حل‌های کوتاه مدت بیشتر مربوط به خانواده‌ها، جوانان، دوستان و آشنایان آن‌هاست که باید با توجه به شرایط و امکانات و معیارهای همسر مورد نظر خود راهیابی کنند.

پژوهش‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که با ثبات ترین ازدواج‌ها آن‌هایی است که زن و شوهر بیشترین شباهت‌ها را با هم داشته‌اند. استنفن وایت^۱ معتقد است با توجه به برر سی‌های بالینی در مورد شباهت‌های اخلاقی و شخصیتی زن و شوهر در موفقیت ازدواج آنان نقش تعیین کننده‌ای دارد. میزان بی ثباتی و طلاق در زوج‌های به هم شبیه کمتر مشاهده می‌شود. با توجه به نتایج به دست آمده نداشتن شباهت یا بی ثباتی با طلاق همراه است. بعضی از روان شناسان شباهت‌های موجود بین زوج‌ها را در حکم سپرده بانکی تلقی می‌کنند و اشاره می‌کنند اگر میزان سپرده بانکی شما رقم بزرگی باشد و میزان بدهی بانکی شما کم باشد در آن صورت در مقابل بحران‌های اقتصادی بهتر می‌توانید مقاومت کنید و به نحو احسن می‌توانید احساس امنیت نمایید ولی اگر میزان بدهی‌های شما نسبت به سپرده بانکی کم باشد به همان نسبت احتمال این که دچار مشکل شوید زیاد خواهد بود. این تشبیه نشان می‌دهد که هر قدر تشابه بین زوجین بیشتر باشد به همان نسبت احتمال اینکه دچار بحران شوند زیاد خواهد شد. سوالی که در این جا مطرح می‌شود این است که وجود کدام یک از تشابهات مطلقاً برای ازدواج لازم هستند (حسین زاده و تقی زاده، ۱۳۸۴).

این در حالی است که انتظار می‌رود جامعه دانشگاهی از جمله دانشجویان و اساتید با آگاهی و حساسیت بیشتر با مساله ازدواج و انتخاب همسر برخورد نمایند و بر مبنای معیارهای منطقی و معقول همسر آینده خود را انتخاب نمایند تا ضریب خطای آن‌ها کاهش یابد، مخصوصاً از دانشجویان دانشکده مشاوره و علوم تربیتی انتظار بیشتری می‌رود که با آگاهی بیشتر همسر خود را انتخاب نمایند و راهبردهایی را برای زندگی انتخاب کنند که کمتر به اختلاف و جدایی منجر شود، در این مورد حرازی و همکاران (۱۳۸۰) با انجام تحقیقی دریافتند هرچه تحصیلات بیشتر باشد این انتظار وجود دارد که پیوند زناشویی به تعویق افتد. در این نمونه با توجه به اینکه دانشجویان پزشکی نسبت به سایر دانشجویان دوره تحصیلی طولانی تری دارند، افزایش سن ازدواج نیز در آنان نسبت به سایرین بیشتر است. و از طرف دیگر چون پژوهشگر دانشجوی واحد دانشگاه آزاد

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۹۳

اسلامی‌رودهن در دوره کارشناسی ارشد بوده و شاهد ازدواج‌های ناموفق در بین دانشجویان رشته‌های مختلف علوم تربیتی بوده، همواره این سوال اصلی برایش مطرح بود که معیارهای اساسی انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و مشاوره کدامند؟ که برای یافتن پاسخ این سوال به شیوه علمی در صدد انجام تحقیق حاضر برآمد، تا بداند که آیا بین نظرات دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن درباره معیارهای ازدواج تفاوت وجود دارد؟

پژوهشگر برای انجام تحقیق حاضر اهداف زیر را تدوین نمود که عبارتند از:

اهداف تحقیق:

هدف کلی: تعیین میزان تفاوت بین نظرات دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ نسبت به معیارهای تعیین شده ازدواج.
اهداف جزئی:

- ۱- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به تأثیر تحصیلات عالی به عنوان معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین.
- ۲- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به تأثیر وضعیت اقتصادی همسر به عنوان معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین.
- ۳- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به اهمیت اخلاق نیکو در انتخاب همسر به عنوان یک معیار مناسب برای ازدواج.
- ۴- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به تأثیر فرهنگ مشترک در ملاکهای انتخاب همسر برای ازدواج.
- ۵- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به اهمیت اعتقادات مذهبی مشابه به عنوان یک معیار مناسب برای ازدواج.
- ۶- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای تعیین شده ازدواج.
- ۷- تعیین میزان تفاوت میانگین نظر دانشجویان مجرد و متأهل نسبت به معیارهای تعیین شده ازدواج.
برای تحقق اهداف ذکر شده سوالات پژوهشی زیر تدوین شد:
سوال اصلی: نظر دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن نسبت به معیارهای ازدواج ارائه شده چگونه است؟
سوالات اختصاصی:
۱- آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تحصیلات عالی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟

- ۲- آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر، معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تفاوت وجود دارد؟
- ۳- آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اخلاق نیکو در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟
- ۴- آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟
- ۵- آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اعتقادات مذهبی مشابه در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟
- ۶- آیا بین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای ازدواج تعیین شده تفاوت وجود دارد؟
- ۷- آیا بین نظر دانشجویان مجرد و متأهل نسبت به معیارهای ازدواج تعیین شده تفاوت وجود دارد؟

پیشینه‌های پژوهش:

در راستای پاسخ به سوالات تدوین شده و تکمیل مبانی نظری تحقیق مطالعه برخی از تحقیقات مرتبط با موضوع

تحقیق ضروری بود که به اهم آن و یافته‌های هر یک به شرح زیر اشاره می‌شود:

- رو ستایی (۱۳۸۹) در تحقیقی دریافت که بین نگرش مادران و دختران در مورد ازدواج و حجاب تفاوت وجود دارد. اما در مورد تحصیل تفاوت معناداری مشاهده نشد و سن مادران بر حجاب تأثیر ندارد اما با ازدواج و تحصیل رابطه معناداری مشاهده شد و میزان تحصیلات مادران با ازدواج و حجاب رابطه معناداری ندارد.

- اکبریان (۱۳۸۹) در پژوهش خود می‌گوید که در بعد نظری، نظریه‌های کارکردگرایی و نظریه وابستگی تأیید شد و نظریه کارکردگرایی در مورد نوع خانواده و نظریه کنش متقابل در مورد رابطه با خویشاوندان رد می‌شود. بین نگرش زنان شاغل و غیر شاغل نسبت به ازدواج در سطح معنی داری تفاوتی وجود ندارد و در کل تفاوت به صورت ناچیز می‌باشد. در بین متغیرهای عوامل اجتماعی بیشترین تأثیر را رسانه‌ها، رابطه شبکه خویشاوندی و نوع خانواده و پایبندی به مذهب بر روی نگرش زنان داشته است. زنان غیر شاغل نگرش مثبت‌تری نسبت به ازدواج دارند و آنها نگرش سنتی‌تر دارند، بیشترین تأثیر را از رسانه‌ها نسبت به زنان شاغلین می‌گیرند، و زنان شاغل نسبت به غیر شاغلین بیشترین تأثیر را از مذهب در نگرششان می‌گیرند.

- پرستاری (۱۳۸۷) در پژوهش خود دریافت که نگرش دانشجویان به معیارهای تفاهم اخلاقی و وفاداری در حدود بالای ۹۰٪ و در معیارهای مسئولیت‌پذیری و زیبایی ۷۰٪ در حد خیلی مهم ارزیابی گردید. میزان اهمیت معیارها با متغیرهای سن، جنس، مقطع تحصیلی و انتخاب همسر مثل: تفاهم اخلاقی، وفاداری به همسر، زیبایی، و جذابیت ظاهری، رضایت والدین، تشابه تحصیلی، داشتن مذهب مشترک، تشابه علاقه در زندگی، عدم وجود بیماری تفاوت معناداری دارد. معیارهای ازدواج مبتنی بر ارزش‌ها و معیارهای اصیل و

فرهنگی است. وی در تحلیل نتایج خود پیشنهاد نمود پیش از تأمین نمودن امکانات مالی برای تسهیل و بقای ازدواج‌ها باید شرایط و بسترهای فرهنگی، دینی و اجتماعی فراهم گردد تا دانشجویان پسر و دختر بتوانند با باورها و سلوک مسئولیت‌پذیری همدیگر قبل از ازدواج آشنا شوند.

- ایلدر آبادی (۱۳۸۵) با انجام پژوهشی نشان داد که پسرها بیشتر به ازدواج فامیلی تمایل دارند و مهم‌ترین موانع ازدواج از نظر دخترها ادامه تحصیل، پیدا نکردن زوج دلخواه و مشکل تصمیم‌گیری بوده است. ولی در پسران این موانع نداشتن شغل، ادامه تحصیل و خدمت سربازی بوده است. در مهم‌ترین ویژگی‌های همسر آینده نشان هر دو جنس تقریباً وضعیت مشابهی داشته‌اند و در زمینه انتخاب همسر، دختران در هنگام ازدواج بیشتر از پسران به راهنمایی و توصیه افراد خانواده توجه می‌کنند.

- عباسی شوازی و صادقی (۱۳۸۴) در پژوهشی نشان دادند که در صورت کنترل همزمان مشخصه‌ها، تفاوت‌های قومی در الگوهای ازدواج از بین نمی‌رود و قومیت مستقل از سایر مشخصه‌ها تأثیر معنی‌داری بر الگوهای ازدواج دارد.

- حرازی و همکاران (۱۳۸۰) با انجام تحقیقی دریافتند هرچه تحصیلات بیشتر باشد این انتظار وجود دارد که پیوند زناشویی به تعویق افتد. در این نمونه با توجه به اینکه دانشجویان پزشکی نسبت به سایر دانشجویان دوره تحصیلی طولانی‌تری دارند، افزایش سن ازدواج نیز در آنان نسبت به سایرین بیشتر است.

- کربلایی کریمی (۱۳۷۴) در پژوهش خود نتیجه گرفت: دانشجویان پسر به معیار فاصله سنی، تحصیلات، مذهب بیش از دختران اهمیت می‌دهند و دختران به معیارهای منزلت شغلی، درآمد و نظرات والدین خویش بیش از پسران اهمیت می‌دهند. بین جنس و تحصیلات رابطه وجود ندارد و بین معیار شغل و جنس رابطه وجود دارد و بین مذهب و جنس رابطه وجود ندارد. هم‌چنین بین معیار درآمد و جنس رابطه وجود دارد و بین جنس و توجه به نظرات والدین رابطه وجود دارد.

- هسابراک^۱ (۱۹۹۸) پس از انجام تحقیقی دریافت که قدرت کسب و کار مردان و جذابیت ظاهری خانم‌ها قبل از دیگر عوامل شخصیتی در امر ازدواج مورد توجه قرار می‌گیرد.

- مالهورتا و تسبو^۲ (۱۹۹۶) در تحقیق خود نتیجه گرفتند ارتباط بین افزایش سن ازدواج و بهبود موقعیت زنان با هنجارهای فرهنگی سنتی موافق با پیشرفت زنان تأیید شده است و اثر سال‌های تحصیل و مدت اشتغال بر زمان ازدواج بعد از کنترل قومیت (عامل فرهنگی) معنی‌داری خود را از دست می‌دهند.

- اتکینسون و گلاس^۳ (۱۹۸۵) با انجام پژوهشی نشان دادند که جامعه به نوعی همسانی سنی پیش می‌رود و از دواچه‌های ناهمسان سنی در تعارض با این عوامل هستند. ازدواج با افراد متولد شده در خارج، افراد با سطوح تحصیلی پایین، افرادی با درآمد کم، خانواده و پایگاه طبقاتی پایین و عدم اشتغال زن، نژاد و دفعات ازدواج در این قضیه دخیل‌اند.

^۱. Hasseberauck

^۲. malhotra & tsui

^۳. atkinson & Glass

انجام تحقیقات متعدد در این مورد خود بیانگر اهمیت موضوع حاضر در دانشگاه‌ها است بر این اساس و اشاره به مستندات ذکر شده پژوهشگر ضرورت تحقیق در این حوزه را احساس نموده و برای انجام آن اقدام نموده است.

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای است. توصیفی بودن آن به دلیل عدم مداخله پژوهشگر در وضعیت متغیرها و اندازه‌گیری آنها به همان شکل که هستند، بوده و علی-مقایسه‌ای است زیرا دیدگاه دو گروه از دانشجویان دختر و پسر در باره معیارهای ازدواج با هم مقایسه شده است، جامعه آماری آن کلیه دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و مشاوره و دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن به تعداد ۵۹۵ نفر بوده که در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به شرح جدول زیر مشغول به تحصیل در دوره کارشناسی ارشد بودند. نمونه آماری بر مبنای جدول کرجسی و مورگان با استفاده از روش تصادفی طبقه‌ای به تعداد ۲۳۳ نفر انتخاب شد. بدین ترتیب که چون تعداد دانشجویان در رشته‌های مختلف با یکدیگر متفاوت بود از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبقه‌ای نسبی به شرح جدول شماره ۱ استفاده شد.

جدول شماره ۱: نمونه‌گیری بر مبنای جامعه آماری

ردیف	عنوان رشته	جامعه آماری	نمونه آماری
۱	مدیریت آموزشی	۲۰۴	۸۰
۲	برنامه ریزی آموزشی	۱۶۱	۶۳
۳	تحقیقات آموزشی	۱۲۷	۵۰
۴	تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش	۱۰۴	۴۰
۵	جمع کل	۵۹۵	۲۳۳

در این پژوهش جهت بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج دختران و پسران دانشجویان، با توجه به مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه‌های تحقیق در این زمینه، ابتدا پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای منطبق با اهداف پژوهش با ۴۲ گویه تدوین شد. پرسش‌نامه تدوین شده از نظر روایی مورد نظر سنجی ۱۰ نفر صاحب نظر قرار گرفت و پس از اعمال اصلاحات در ۳۰ گویه به تأیید استاد راهنما و مشاور رسید و پایایی آن پس از اجرای آزمایشی بین ۳۰ نفر از آزمودنی‌ها از طریق ضریب آلفای کرونباخ عدد ۰/۸۲۳ محاسبه و تأیید شد و با احتمال ۱۰٪ افت آزمودنی، تعداد ۲۵۶ پرسش‌نامه، توزیع و در نهایت ۲۳۳ پرسش‌نامه کامل جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شد. داده‌های جمع‌آوری شده از اجرای پرسش‌نامه با استفاده از روش‌های آمار توصیفی شامل جداول توزیع فراوانی و درصد به منظور نمایش ارقامی داده‌ها، محاسبه میانگین، نما، مد، واریانس، انحراف استاندارد، چولگی و... و سپس به منظور نمایش تصویری از نمودار میله‌ای و از روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. برای آزمون سوالات تحقیق از آزمون t تک نمونه‌ای و t گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس از طریق نرم افزار SPSS استفاده شد.

تحلیل یافته‌های حاصل از آمار توصیفی

با توجه به نمونه آماری، ۲۳۳ نفر از جامعه آماری ۵۹۵ نفره دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن و با توجه به فراوانی جنسیت دانشجویان که بیشترین فراوانی شامل ۱۲۹ نفر معادل ۵۵/۴ درصد مربوط به دانشجویان دختر و فراوانی ۱۰۴ نفر معادل ۴۴/۶ درصد مربوط به دانشجویان پسر است. این یافته با شواهد ظاهری انطباق دارد زیرا در دوره کارشناسی ارشد بیشتر دانشجویان زن هستند. در بررسی فراوانی سن دانشجویان، بیشترین فراوانی با ۹۹ نفر معادل ۴۲/۶ درصد به دانشجویان دارای سن بین ۳۰ الی ۳۹ سال و کمترین فراوانی نیز با ۲۹ نفر معادل ۱۲/۴ درصد به دانشجویان دارای سن بیش از ۵۰ سال تعلق دارد. هم‌چنین تعداد ۶۳ نفر شامل ۲۷ درصد دارای سن بین ۲۰ الی ۲۹ سال و تعداد ۴۲ نفر شامل ۱۸ درصد دارای سن بین ۴۰ الی ۴۹ سال می‌باشند، هم‌چنین دانشجویان دارای سن بیش از پنجاه در اقلیت هستند. در بررسی فراوانی وضعیت تاهل بیشترین فراوانی با ۱۶۳ نفر معادل ۷۰ درصد به دانشجویان متاهل و کمترین فراوانی نیز با ۷۰ نفر معادل ۳۰ درصد به دانشجویان مجرد تعلق دارد. در بررسی فراوانی رشته تحصیلی بیشترین فراوانی رشته تحصیلی دانشجویان با ۸۰ نفر معادل ۳۴/۳ درصد به دانشجویان مدیریت آموزشی و کمترین فراوانی نیز با ۴۰ نفر معادل ۱۷/۲ درصد به دانشجویان تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش تعلق دارد. هم‌چنین تعداد ۶۳ نفر شامل ۲۷ درصد به دانشجویان برنامه‌ریزی آموزشی و تعداد ۵۰ نفر شامل ۲۱/۵ درصد به دانشجویان تحقیقات آموزشی اختصاص دارد. جدول توافقی سن دانشجویان به تفکیک جنسیت حاکی از آن است که بیشترین فراوانی سن در بین دانشجویان پسر با ۴۶ نفر به دانشجویان دارای سن بین ۳۰ الی ۳۹ سال و کمترین فراوانی آن نیز با ۱۸ نفر به دانشجویان دارای سن بین ۴۰ الی ۴۹ سال و بیش از ۵۰ سال تعلق دارد. هم‌چنین بیشترین فراوانی سن در بین دانشجویان دختر با ۴۱ نفر به دانشجویان بین ۲۰ الی ۲۹ سال و کمترین میزان آن نیز با ۱۱ نفر به دانشجویان دارای سن بیش از ۵۰ سال اختصاص دارد. طبق جدول توافقی وضعیت تاهل دانشجویان به تفکیک جنسیت بیشترین فراوانی وضعیت تاهل در بین دانشجویان پسر با ۷۱ نفر به دانشجویان متاهل و کمترین فراوانی آن نیز با ۳۳ نفر به دانشجویان مجرد تعلق دارد. هم‌چنین بیشترین فراوانی وضعیت تاهل دانشجویان دختر با ۹۲ نفر به دانشجویان متاهل و کمترین فراوانی آن نیز با ۳۷ نفر به دانشجویان مجرد اختصاص دارد. با توجه به جدول توافقی رشته تحصیلی دانشجویان به تفکیک جنسیت بیشترین فراوانی رشته تحصیلی در بین دانشجویان پسر با ۳۴ نفر به دانشجویان تحقیقات آموزشی و کمترین فراوانی آن نیز با ۱۸ نفر به دانشجویان فلسفه آموزش و پرورش تعلق دارد. هم‌چنین بیشترین فراوانی رشته تحصیلی در بین دانشجویان دختر با ۵۱ نفر به دانشجویان مدیریت آموزشی و کمترین میزان آن نیز با ۱۶ نفر به دانشجویان تحقیقات آموزشی اختصاص دارد. مطابق آمار، در پاسخ دانشجویان به گویه‌های پرسش‌نامه نتیجه گرفته شد که بیشترین میزان میانگین به گویه " دارا بودن مدرک تحصیلی دانشگاهی توسط همسر" تعلق دارد.

در بخش یافته‌های توصیفی طبق بررسی توزیع شاخص‌های مرکزی و پراکندگی معیارهای ازدواج و مولفه‌های آن، مشخص شد که بیشترین میزان میانگین در بین مولفه‌ها به مولفه دارا بودن تحصیلات تکمیلی برای همسر تعلق دارد. یافته‌های پژوهش کربلایی کریمی (۱۳۷۴)؛ حرازی و همکاران (۱۳۸۰)؛ ایلدر آبادی (۱۳۸۵)؛ پرستاری (۱۳۸۷) و روستایی (۱۳۸۹) همخوانی دارد. کمترین میزان آن نیز به مولفه دارا بودن فرهنگ مشترک بین زوجین تعلق دارد. این یافته نیز با یافته پرستاری (۱۳۸۷) همخوانی دارد اما با یافته‌های عباسی شوازی و صادقی (۱۳۸۴)؛ همسویی ندارد. زیرا آن‌ها عوامل فرهنگی را در تثبیت زندگی مشترک بسیار مهم دانسته‌اند.

یافته‌های حاصل از آمار استنباطی

سوال اصلی: نظر دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن نسبت به معیارهای ازدواج ارائه شده چیست؟ برای بررسی این سوال از آزمون t تک نمونه‌ای به شرح جدول زیر استفاده شد؛

جدول شماره ۲: آزمون t تک نمونه‌ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	معیارهای ازدواج
	حد پائین	حد بالا					
۱۳۳/۴۲	۴۵/۰۷۵	۴۱/۷۷۳	۴۳/۴۲۴	۰/۰۰۰	۲۳۲	۵۱/۸۲۱	

با توجه به داده‌های جدول شماره ۲ و سطح معناداری آزمون $p=0/000$ و کوچکتر بودن آن از $p=0/05$ می‌توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار است. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه ۹۰ تفاوت معناداری مشاهده می‌شود و چنین استدلال می‌شود که نظر دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن نسبت به معیارهای ازدواج ارائه شده با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده ۱۳۳/۴۲ و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه ۹۰ می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن به میزان زیادی با معیارهای ارائه شده موافق می‌باشند

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۹۹

سوال اول فرعی: آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تحصیلات عالی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟ برای پاسخ به سوال ذکر شده از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول زیر استفاده شد:

جدول شماره ۳: آزمون t مستقل

آزمون t مستقل						آزمون لون			
فاصله اطمینان در سطح ۰/۹۵		تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	سطح معناداری		F
پائین	بالا								
۰/۸۳	-۰/۴۱	۰/۳۱۷	۰/۲۱۴	۰/۵۰۱	۲۳۱	۰/۶۷۴	۰/۷۹۰	۰/۰۷۱	سطح برابری واریانس‌ها
۰/۸۳	-۰/۴۰	۰/۳۱۵	۰/۲۱۴	۰/۴۹۸	۲۲۵/۴۹	۰/۶۷۹			سطح نا برابری واریانس‌ها

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=0/05$ است معنادار واریانس‌ها با هم برابر می باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد. که برابر $t = 0/674$ و سطح معناداری آن $p=0/501$ می باشد. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از $p=0/05$ بزرگتر است آزمون معنادار نمی‌باشد. به عبارت دیگر بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تحصیلات عالی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد.

سوال دوم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تفاوت وجود دارد؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول شماره ۴ استفاده شد.

جدول شماره ۴: آزمون t مستقل

آزمون t مستقل						آزمون لون			
فاصله اطمینان در سطح ۰/۹۵		تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	سطح معناداری		F
پائین	بالا								
۰/۸۲	-۰/۵۹	۰/۳۶۱	۰/۱۱۶	۰/۰۰۴	۲۳۱	۳/۴۸۶	۰/۴۷۴	۰/۵۱۳	سطح برابری واریانس‌ها
۰/۸۱	-۰/۵۸	۰/۳۵۴	۰/۱۱۶	۰/۰۰۱	۲۳۰/۶۱	۳/۳۵۷			سطح نا برابری واریانس‌ها

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون) و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=0/05$ است، واریانس‌ها با هم برابر می باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد.

که برابر $t = ۳/۴۸۶$ و سطح معناداری آن $p=۰/۰۰۴$ است. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از $p=۰/۰۵$ کوچکتر است آزمون معنادار است. به عبارت دیگر بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر، معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تفاوت وجود دارد. این تفاوت در جدول شماره ۵ قابل بررسی است.

جدول شماره ۵: آمار توصیفی نظر دانشجویان نسبت به نقش وضعیت اقتصادی همسر به تفکیک جنسیت

جنسیت	شاخص‌های آماری		
	تعداد	میانگین	انحراف از معیار
پسران	۱۰۴	۲۹/۱۵۴	۲/۴۶۸
دختران	۱۲۹	۲۶/۹۵۹	۲/۹۴۲

با توجه به داده‌های جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود که میزان میانگین نگرش دانشجویان پسر نسبت به نقش وضعیت اقتصادی همسر در انتخاب همسر برابر با $۲۹/۱۵۴$ است و میزان میانگین نظر دانشجویان دختر برابر با $۲۶/۹۵۹$ است با توجه به بزرگتر بودن میانگین نظر پسران از دختران می‌توان نتیجه گرفت دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر، میتواند معیاری مناسب برای ازدواج موفق طرفین باشد تاکید دارند.

سوال سوم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اخلاق نیکو در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟ برای پاسخ به سوال ذکر شده از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول شماره ۶ استفاده شد.

جدول شماره ۶: آزمون t مستقل

فاصله		تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	آزمون لون		سطح برابری واریانس‌ها
اطمینان در سطح ۰/۹۵	پائین بالا						F	سطح معناداری	
۰/۹۵	۰/۵۷	۰/۳۸۸	۰/۱۹۴	۰/۶۱۸	۲۳۱	۰/۵۰۰	۰/۱۴۶	۲/۱۲۴	سطح برابری واریانس‌ها
۰/۹۷	۰/۵۸	۰/۳۹۴	۰/۱۹۴	۰/۶۲۳	۲۰۶/۱۹	۰/۴۹۳			سطح نا برابری واریانس‌ها

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون) و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=۰/۰۵$ است واریانس‌ها با هم برابر می‌باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد. که برابر $t = ۰/۵۰۰$ و سطح معناداری آن $p=۰/۶۱۸$ می‌باشد. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۱۰۱

$p=0/05$ بزرگتر است آزمون معنادار نمی‌باشد. به عبارت دیگر بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اخلاق نیکو در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد.

سوال چهارم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول شماره ۷ استفاده شد.

جدول شماره ۷: آزمون t مستقل

آزمون t مستقل						آزمون لون		
فاصله اطمینان در سطح ۰/۹۵	تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	سطح معناداری	F	
۰/۷۵	۰/۴۷۶	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰	۲۳۱	۳/۵۵۲	۰/۱۶۲	۱/۹۶۵	سطح برابری واریانس‌ها
۱/۱۲								
۰/۷۴	۰/۴۷۱	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰	۲۲۸/۱۱	۳/۳۴۷			سطح نا برابری واریانس‌ها
۱/۱۱								

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون) و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=0/05$ است واریانس‌ها با هم برابر می‌باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد که برابر $t = 3/552$ و سطح معناداری آن $p=0/000$ می‌باشد. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از $p=0/05$ کوچکتر است آزمون معنادار است. به عبارت دیگر بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد که در جدول شماره ۸ قابل بررسی است.

جدول شماره ۸: آمار توصیفی میزان نظر دانشجویان نسبت به نقش تشابه فرهنگی در انتخاب همسر به

تفکیک جنسیت

انحراف از میانگین	انحراف از معیار	میانگین	تعداد	شاخص‌های آماری
۰/۳۳۴	۳/۴۰۷	۲۵/۵۵۷	۱۰۴	جنسیت پسران
۰/۳۳۲	۳/۷۸۱	۲۹/۱۶۳	۱۲۹	دختران

با توجه به داده‌های جدول شماره ۸ مشاهده می‌شود که میزان میانگین نظر دانشجویان پسر نسبت به نقش تشابه فرهنگی در انتخاب همسر برابر با ۲۵/۵۵۷ است و میزان میانگین نظر دانشجویان دختر برابر با ۲۹/۱۶۳ است با توجه به بزرگتر بودن میانگین نگرش دختران از پسران می‌توان نتیجه گرفت دانشجویان

۱۰۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی سال ششم، شماره چهارم، تابستان ۱۳۹۴

دختر بیش از دوازده شجویان پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تاکید دارند.

سوال پنجم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اعتقادات مذهبی مشابه در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد؟ برای پاسخ به سوال مذکور از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول شماره ۹ استفاده شد.

جدول شماره ۹: آزمون t مستقل

آزمون t مستقل						آزمون لون		
فاصله اطمینان در سطح ۰/۹۵	تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F	
۰/۶۵	۰/۴۲۶	۰/۱۸۶	۰/۶۶۲	۲۳۱	۰/۴۳۸	۰/۸۶۵	۰/۱۱۲	سطح برابری واریانس‌ها
۰/۶۵	۰/۴۲۷	۰/۱۸۶	۰/۶۶۳	۲۱۷/۸۵	۰/۴۳۷			سطح نا برابری واریانس‌ها

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون) و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=0/05$ است واریانس‌ها با هم برابر می‌باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد که برابر $t = 0/438$ و سطح معناداری آن $p=0/662$ می‌باشد. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از $p=0/05$ بزرگتر است آزمون معنادار نمی‌باشد. به عبارت دیگر بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اعتقادات مذهبی مشابه در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد.

سوال ششم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای ازدواج تفاوت وجود دارد؟

برای بررسی سوال فوق از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه به شرح جدول شماره ۱۰ استفاده شد.

جدول شماره ۱۰: تحلیل واریانس یک طرفه

سطح معناداری	F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	
۰/۰۰۰	۱۲۶/۵۶۴	۲۱۳۰۱/۶۳۲	۳	۶۳۹۰۴/۹۰	بین گروهی
		۱۶۸/۳۰۷	۲۲۹	۳۸۵۴۲/۳۲	درون گروهی
			۲۳۲	۱۰۲۴۴۷/۲	کل

با توجه به داده‌های جدول شماره ۱۰ و مشاهده مقدار F و سطح معناداری آزمون $p=0/000$ و کوچکتر بودن آن از $p=0/05$ می‌توان مطرح نمود که تفاوت معناداری بین میانگین‌های مختلف وجود دارد. به عبارت

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۱۰۳

دیگر بین میانگین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای ازدواج از لحاظ آماری تفاوت وجود دارد. برای تعیین میزان تفاوت از آزمون تعقیبی دانکن به شرح جدول شماره ۱۱ استفاده شد.

جدول شماره ۱۱: آزمون تعقیبی دانکن

مدرک تحصیلی	تعداد	۱	۲	۳
فلسفه آموزش و پرورش	۴۰	۹۵/۵۵۰		
تحقیقات آموزشی	۵۰		۱۳۳/۰۶۰	
برنامه ریزی	۶۳		۱۳۴/۱۹۰	
مدیریت آموزشی	۸۰			۱۴۳/۶۶۲
سطح معناداری		۱/۰۰۰	۰/۶۵۰	۱/۰۰۰

طبق آزمون تعقیبی دانکن میانگین نظر دانشجویانی که در رشته فلسفه آموزش و پرورش تحصیل می‌نمایند نسبت به معیارهای ازدواج برابر ۹۵/۵۵۰ است و کمتر از میانگین دانشجویان رشته‌های دیگر است. همچنین میانگین نظر دانشجویانی که در رشته مدیریت آموزشی تحصیل می‌نمایند نسبت به معیارهای ازدواج برابر ۱۴۳/۶۶۲ است و بیشتر از میانگین دانشجویان رشته‌های دیگر است.

سوال هفتم فرعی: آیا بین نظر دانشجویان مجرد و متاهل نسبت به معیارهای ازدواج تفاوت وجود

دارد؟

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t گروه‌های مستقل به شرح جدول شماره ۱۲ استفاده شد.

جدول شماره ۱۲: آزمون t مستقل

آزمون t مستقل						آزمون لون		
فاصله اطمینان در سطح ۰/۹۵	تفاوت از انحراف معیار	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	T	سطح	F	
						معناداری		
پائین								سطح برابری واریانس‌ها
بالا								سطح نا برابری واریانس‌ها
۰/۱۳۰	۲/۹۸۵	۵/۷۵۱	۰/۰۳۵	۲۳۱	۱/۹۲۷	۰/۴۲۱	۳/۲۰۰	سطح برابری واریانس‌ها
۰/۹۸۴	۳/۳۹۵	۵/۷۵۱	۰/۰۴۸	۲۰۰/۸۵	۱/۶۹۴			سطح نا برابری واریانس‌ها

طبق آزمون برابری واریانس‌ها (آزمون لون) و سطح معناداری مربوط به آن که بزرگتر از $p=0/05$ است واریانس‌ها با هم برابر می‌باشند. بنابراین مقدار آماره t در سطح برابری واریانس‌ها مورد قبول قرار می‌گیرد که برابر $t = 1/927$ و سطح معناداری آن $p=0/035$ می‌باشد. با توجه به این مطلب که سطح معناداری از $p=0/05$ کوچکتر است آزمون معنادار است. عبارت بین میانگین نگرش دانشجویان مجرد و متاهل نسبت به معیارهای ازدواج ارائه شده تفاوت وجود دارد که در جدول شماره ۱۳ قابل بررسی است.

جدول شماره ۱۳: آمار توصیفی میزان نظر دانشجویان نسبت به معیارهای ارائه شده به تفکیک وضعیت تاهل

انحراف از میانگین	انحراف از معیار	میانگین	تعداد	شاخص‌های آماری
				وضعیت تاهل
۲/۰۷۲	۲۵/۷۰۵	۱۲۶/۵۴۲	۷۰	مجرد
۱/۴۴۶	۱۸/۱۶۴	۱۳۲/۲۹۴	۱۶۳	متاهل

با توجه به داده‌های جدول شماره ۱۳ مشاهده می‌شود که میزان میانگین نظر دانشجویان مجرد نسبت به معیارهای ارائه شده برابر با ۱۲۶/۵۴۲ است و میزان میانگین نظر دانشجویان متاهل برابر با ۱۳۲/۲۹۴ است با توجه به بزرگتر بودن میانگین نظر دانشجویان متاهل از دانشجویان مجرد می‌توان نتیجه گرفت دانشجویان متاهل بیش از دانشجویان مجرد بر معیارهای ارائه شده تاکید دارند.

بحث و تفسیر

در پاسخ به سوال ۱ اصلی نتایج نشان داد که دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن به میزان زیادی با معیارهای ارائه شده موفق می‌باشند. این یافته با یافته پژوهش‌های اتکینسون و گلاس (۱۹۸۵)، مالهوترا و تسیو (۱۹۹۶)، پرستاری (۱۳۸۷) همسویی دارد.

در پاسخ به سوال اول فرعی نتایج نشان داد بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تحصیلات عالی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد. یافته‌های حرازی و همکاران (۱۳۸۰) مبنی بر این که هرچه تحصیلات بیشتر باشد این انتظار وجود دارد که پیوند زناشویی به تعویق افتد و محکم‌تر باشد، انطباق دارد و روستایی (۱۳۸۹) نیز تحصیلات را عامل موثر در ازدواج برمی‌شمارد. پرستاری (۱۳۸۷) هم تحصیلات را معیار مناسب ازدواج نام می‌برد. این یافته با یافته پژوهش‌های اتکینسون و گلاس (۱۹۸۵)، نیز همسویی دارد.

در پاسخ به سوال دوم فرعی نتایج نشان داد که بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر، معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تفاوت وجود دارد. این تفاوت با عنایت به نتایج آمار توصیفی بیانگر آن است که دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر نسبت به این که وضعیت اقتصادی همسر، معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تاکید دارند. نتایج این پژوهش با یافته‌های محققان کربلایی کریمی (۱۳۷۴) هسابراک (۱۹۹۸) اتکینسون و گلاس (۱۹۸۵) همسویی ندارد.

در پاسخ به سوال سوم نتایج نشان داد که بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اخلاق نیکو در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد. این یافته با نتایج پژوهش پرستاری (۱۳۸۷) همسویی دارد.

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □ ۱۰۵

در پاسخ به سوال چهارم فرعی نتایج نشان داد که بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود دارد. این تفاوت با عنایت به نتایج آمار توصیفی بیانگر آن است که دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر نسبت به این که تشابه فرهنگی در انتخاب همسر، معیاری مناسب بر ازدواج موفق طرفین است تاکید دارند. این یافته با یافته محققان پرستاری (۱۳۸۷) عباسی شوازی و صادقی (۱۳۸۴) مالهوترا و تسیو (۱۹۹۶) همسویی دارد.

در پاسخ به سوال پنجم فرعی نتایج نشان داد که بین میانگین نظر دانشجویان دختر و پسر نسبت به این که اعتقادات مذهبی مشابه در انتخاب همسر معیاری مناسب است تفاوت وجود ندارد. این یافته با یافته محققان اکبریان (۱۳۸۹) پرستاری (۱۳۸۷) هاگز (۱۹۹۱) همسویی دارد.

در پاسخ به سوال ششم فرعی نتایج نشان داد که بین میانگین نظر دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی نسبت به معیارهای ازدواج از لحاظ آماری تفاوت وجود دارد. برای تعیین میزان تفاوت از آزمون تعقیبی دانکن استفاده شد و نتایج نشان داد که میانگین نظر دانشجویانی که در رشته فلسفه آموزش و پرورش تحصیل می‌نمایند نسبت به معیارهای ازدواج کمتر از میانگین دانشجویان رشته‌های دیگر است. همچنین میانگین نظر دانشجویانی که در رشته مدیریت آموزشی تحصیل می‌نمایند نسبت به معیارهای ازدواج بیشتر از میانگین دانشجویان رشته‌های دیگر است.

در پاسخ به سوال هفتم فرعی نتایج نشان داد که بین میانگین نگرش دانشجویان مجرد و متاهل نسبت به معیارهای ازدواج ارائه شده تفاوت وجود دارد. این تفاوت با عنایت به نتایج آمار توصیفی بیانگر آن است که دانشجویان متاهل بیش از دانشجویان مجرد بر معیارهای ارائه شده تاکید دارند.

- محدودیت‌ها و مشکلات تحقیق

در پژوهش حاضر نیز مانند همه تحقیقات محدودیت‌ها و مشکلاتی وجود داشته است که برخی از آن‌ها تحت کنترل پژوهشگر بوده و برخی دیگر خارج از حوزه کنترل وی بودند. بنابراین محدودیت‌ها و مشکلات در دو بخش زیر ارائه می‌شود:

- محدودیت‌های تحت کنترل پژوهشگر

عمده ترین محدودیت‌هایی که در پژوهش حاضر تحت کنترل پژوهشگر بوده، به شرح زیر است:
- تحقیق حاضر از دیدگاه انجام شده و قابل تعمیم به نظر استان‌های دیگر کشور نمی‌باشد.
- نبود پرسش‌نامه استاندارد در زمینه بررسی معیارهای ازدواج، محقق را با محدودیت و مشکلات عدیده‌ای مواجه ساخت.

- تحقیق حاضر از دیدگاه انجام شده و قابل تعمیم به نظر مدیران و برنامه ریزان و سیاست گذاران دانشگاه آزاد اسلامی در تهران و استان‌های دیگر کشور نمی‌باشد.

- وجود عوامل دیگر تاثیر گذار بر انتخاب معیارهای ازدواج در حوزه کنترل پژوهشگر بودند و پژوهشگر تنها پنج مولفه از میان آن‌ها را به علت گسترده بودن موضوع تحقیق انتخاب نمود.

محدودیت‌های خارج از کنترل پژوهشگر

- همکاری ضعیف برخی از دانشجویان در توزیع و یا تکمیل پرسش‌نامه، به طوری که برخی از پرسش‌نامه‌ها ناقص تکمیل شده بود و یا تکمیل نشده بود که در نهایت به عنوان افت آزمودنی محسوب شد.
- نقص اطلاعات در بانک اطلاعاتی مراکز علمی و دانشگاهی که حدود دستیابی به اطلاعات صحیح را برای هر پژوهشگری به مخاطره انداخته است.

- دقت پایین آزمودنی‌ها در تکمیل پرسش‌نامه‌ها به علت فرهنگ پژوهشی ضعیف در جامعه و نادیده گرفتن تحقیقات دانشجویی که بالطبع در نتیجه نهایی تاثیر دارد.

- وجود عوامل دیگر مانند سطح دانش، نگرش و مهارت و تجربه دانشجویان که نسبت به مفاهیم ارائه شده در پرسش‌نامه متفاوت بوده و در تکمیل پرسش‌نامه پژوهشگر را با محدودیت و مشکلات مختلف مواجه نموده است.

- زمان اجرای پرسش‌نامه با امتحانات دانشجویان مصادف شد و این تقارن مشکلات بسیاری را برای پژوهشگر ایجاد نمود به طوری که پژوهشگر مجبور شد پرسش‌نامه را برای بسیاری از دانشجویان به صورت الکترونیکی ارسال و نتایج را از طریق پست الکترونیکی دریافت نماید که برخی از آن‌ها از پاسخ امتناع ورزیدند که نمونه‌های دیگر به صورت تصادفی انتخاب و جایگزین شد.

پیشنهادات کاربردی

بر مبنای یافته‌های پژوهش حاضر به مسولان و مدیران دانشکده مشاوره و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن پیشنهادات کاربردی زیر ارائه شد:

- با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، از دانشجویان متاهل و تجارب آن‌ها در جهت توجه بیشتر دانشجویان مجرد بر معیار مناسب ازدواج استفاده شود.

- به مسولان دانشکده مشاوره و علوم تربیتی پیشنهاد می‌شود که با برگزاری کارگاه‌های آموزشی یا همایش‌هایی درباره "اهمیت و جایگاه ارزش‌های فرهنگی در زندگی مشترک" دانشجویان مرد را از جایگاه و اهمیت تشابه فرهنگی و مزایا و مضرات آن در زندگی مشترک آگاه نمایند.

- پیشنهاد می‌شود که با برگزاری همایش‌هایی درباره "نقش مرد در تامین نیاز اقتصادی خانواده بر مبنای آموزه‌های دینی" دانشجویان مرد را از جایگاه و نقش خود در زندگی مشترک آگاه نمایند.

- پیشنهاد می‌شود با انتخاب سیاست‌ها و برنامه‌های مدون آموزشی، با مشارکت دانشجویان اهمیت دو مولفه وضعیت اقتصادی و تشابه فرهنگی و جایگاه هر یک در زندگی مشترک در این کارگاه‌ها چنان برجسته و نمایان شود.

- مسولان دانشکده مشاوره و علوم تربیتی می‌توانند از طریق چاپ و انتشار بروشورها و چاپ مقاله‌های مستخرجه از نتایج چنین تحقیقاتی در مجله‌های معتبر دانشگاهی و کثیرالانتشار، آگاهی دانشجویان و برنام

بررسی و مقایسه معیارهای ازدواج در دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی دانشگاه آزاد... □۱۰۷

ریزان و مدیران منابع انسانی و مراکز مشاوره دانشگاه را نسبت به وضعیت معیارهای ازدواج دانشجویان افزایش دهند.

فهرست منابع:

- حناچی، نفیسه (۱۳۹۱). "بررسی رابطه نگرش جنسی زنان بر تقاضای طلاق در دادگاه خانواده شهر تهران" هشتمین کنگره ملی سلامت خانواده، جهاد دانشگاهی، ص ۲۴-۲۵.
- آریان پور، عباس. (۱۳۷۸). فرهنگ کامل آریان پور، تهران: جهان رایانه.
- بیابانگرد، اسماعیل. (۱۳۸۳). جوانان و ازدواج، تهران: دفتر نشر و فرهنگ اسلامی.
- اکبریان، منیژه (۱۳۸۹). "بررسی تطبیقی عوامل اجتماعی در نگرش طنان شاغل و غیر شاغل نسبت به ازدواج زنان شاغل و غیر شاغل شهرستان بهشهر". پایان نامه کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی واحد رودهن.
- یلدرآبادی، اسحق (۱۳۸۵) "مقایسه دیدگاه دانشجویان پسر و دختر پیرامون ازدواج"، چکیده مقالات دومین کنگره سراسری آسیب‌شناسی خانواده در ایران.
- پژوهش پرستاری (۱۳۸۷). "معیارهای ازدواج از دیدگاه دانشجویان مجرد". دانشگاه علوم پزشکی مازندران، جلد شماره ۱۰.
- جناله، علی، دغاقله، عقیل و رهنما، مریم (۱۳۸۸). بررسی پیامدهای فرهنگی - اجتماعی افزایش سن ازدواج. تهران: نشر دانشگاه آزاد اسلامی معاونت پژوهش، دفتر گسترش تولید علم. ص ۹.
- حرازی، محمد علی، حسینی مطلق، سید محمد و صدریان، محمد رضا (۱۳۸۰). "بررسی دیدگاه‌های دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد پیرامون عوامل موثر بر ازدواج"، مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشت درمانی شهید صدوقی. یزد.
- حسن زاده، رمضان (۱۳۹۰). روانشناسی خانواده عشق و ازدواج. تهران: نشر ساوالان.
- عسکری، حسین (۱۳۸۰). نقش بهداشت روان در ازدواج زندگی زناشویی، طلاق، انتشارات گفتگو.
- باباآزاده، علی اکبر (۱۳۷۰). مسائل ازدواج و حقوق خانواده. دفتر تحقیقات و انتشارات بدر.
- وایلد، راسل. (۱۳۸۴) روانشناسی مردان پیش از ازدواج. ترجمه تکتم سعیدنیا. تهران: انتشارات کتاب درمانی.
- لولویی، کیوان و صالح آبادی، فریبرز (۱۳۸۷) "شیوه‌های پیشگیری از آسیب‌های روانی - اجتماعی با تکیه بر موضوع ازدواج و بهداشت روانی، چکیده‌های همایش ملی آسیب‌شناسی روانی و اجتماعی "معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی رودهن.
- حنیفی، فریبا و مقصودی، مریم (۱۳۹۱). "ترسیم چارچوب مفهومی عوامل موثر بر سلامت جنسی در تبیین روان‌شناسی سلامت خانواده بر مبنای تحقیقات انجام شده". هشتمین کنگره ملی سلامت خانواده، جهاد دانشگاهی ص ۳۳.
- محمدی اشتهاردی، محمد. (۱۳۷۹). ازدواج آسان و شیوه همسر داری، تهران: نبوی.
- حسین زاده، اکرم و تقی زاده، محمد حسن. (۱۳۸۴). وصال مهرورزان، تهران: حدیث راه عشق
- کربلایی کریمی، نرگس (۱۳۷۴) "مقایسه معیارهای همسرگزینی بین دختران و پسران دانشجویی شبانه دانشگاه علوم اجتماعی". پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

۱۰۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی سال ششم، شماره چهارم، تابستان ۱۳۹۴

- روستایی، مژگان (۱۳۸۹-۹۰) " بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران دبیرستانی منطقه پانزده تهران، نسبت به سه هنجار اجتماعی ازدواج، حجاب و تحصیل"، پایان نامه کارشناسی ارشد مطالعات زنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

- عباسی شوازی، محمد جلال و صادقی، رسول (۱۳۸۴). "قومیت و الگوهای ازدواج در ایران" پژوهش زنان، دوره ۳، شماره ۱.

- اسماعیل تبار، احمد. (۱۳۸۳). آداب ازدواج و همسررداری، تهران: فرهنگ سبز.

- Hages. Bernardtte (۱۹۹۱). Identification and marriage patterns in Australia, Journal for the scientific study of religion vol, ۳۰-No. ۴ pp ۴۶۹-۴۷۸.
- Hassebrauck , M (۱۹۹۸). The visual process method: A new method to study physical attractiveness. Evolution and Human Behavior , ۱۹ (۲).۱۱۱-۱۲۳.
- Malhtra A and A. O Tsui (۱۹۹۶). Marriage timing in srilanka: the role of mother norms and ideas. journal of marriage and the family , ۵۸(۲): ۴۷-۹۰.
- Atkinson, makin, pand Glass. Beckly (۱۹۸۵). Marital age Heterogamy and Homogamy ; Journal of marriage and the family , ۱۹۸۵, vol ۴۷-no.۳pp ۶۸۵-۶۹۰.